

Jelige: „MOA 189”

**Az önkéntesség tapasztalatai Pécs2010 Európa Kulturális
Fővárosa évében**

2012.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
1.1. Módszertan.....	3
2. A közösségi munkáról.....	3
3. Társadalmi tőke.....	6
3.1. Gyenge kapcsolatok.....	7
3.2. Társadalmi szerepvállalás és adományozás.....	8
4. Az önkéntességről.....	9
4.1. Az önkéntesség fajtái.....	11
4.2. Az önkéntesség Magyarországon.....	12
5. Pécs és az EKF.....	16
6. Önkéntes tapasztalatok az EKF évében.....	18
6.1. „2010-ig Kettőezer tízen” Önkéntes Program.....	19
6.2. Az önkéntesek szerint.....	20
6.3. A fogadó szervezetek szerint	22
7. Összegzés.....	23
Bibliográfia.....	24
Melléklet.....	28

1. Bevezetés

A közösségi munka a szociális munka azon módszere, amely kilép az intézményi keretek közül, képes a problémák helyi, lokális szintű kezelésére, és amelyben a közösség tagjai épp oly fontos szerepet játszanak, mint a szakember. (Harkai, 2006) 2010-ben Pécs volt Európa Kulturális Fővárosa. A programsorozat számos eleme hordozta a társadalmi részvétel, közös cselekvés erejét, az együtt-fejlődés élményét, mely mind a közösségfejlesztés részét képezi. (Knyihár, 2010) Az önkéntes munka nemcsak a társadalom és a rászorulóknak számára hasznos és fontos, hanem a segítőnek is emberi tartást ad. (Szabados, 2009) Dolgozatomban a Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa (EKF) önkéntes programját vizsgálom. Az empirikus kutatás (Babbie, 2003) célja bemutatni a program erősségét, gyengeségét.

Az önkéntesség gyermekkorom óta része az életemnek. Az igazat megvallva, korábban nem is sejtettem, hogy önkéntes tevékenységet folytatok, egyszerűen magától értetődő volt az, hogy segítsek lakóhelyemen az Abaligeti Nőegylet programjainak lebonyolításában. A rendszerváltást követő években az önkéntes munka Magyarországon egyenlővé vált a robottal, az ingyen- vagy közmunkával. Ugyan folytak önkéntes jellegű közösségi-szervezési tevékenységek – klubélet, mozgalmak –, ám ezek a kényszerűségből adódóan belterjessé váltak, hiányzott belőlük a másokon való segítség, közjóért való munkálkodás. A helyi egyesületek elterjedése azonban már az önszerveződő társadalom alapegységét képezte. Azokban a társadalmakban, ahol bevallott és látható a munkanélküliség, szegénység, ott már a nevelés része, és államilag is támogatják az önkéntes akciókat. Ezeket tudatosan kell szervezni, fel kell bennük ismerni a hatalmas társadalomjobbító energiát, amit eddig nem használtak az emberek. Ez nem csak az egyházak és a karitászszervezetek feladata, hanem mindannyiunké. (Vercseg, 1991)

Az elmúlt évek során több pécsi intézménynél, szervezetnél vállaltam önkéntes munkát. Segítettem adminisztrációs feladatok elvégzésében, ifjúsági klubfoglalkozás szervezésében, ételgyűjtésben, gyermekfelügyeletben, és kézműves játszóházakat is tartottam. 2010-ben csatlakoztam az Európa Kulturális Fővárosa év önkéntes programjához. Az önkéntesek közössége nagyban hozzájárult az EKF programok megvalósulásához, lebonyolításához, melynek én is részese lehettem. Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy a „2010-ig kétezer tízen” önkéntes program tagjai, illetve az önkénteseket kérő és fogadó szervezetek miképp vélekednek az önkéntes tevékenységről, a programról, annak sikeréről. Úgy gondolom, az önkéntesek száma és a közös cél, hogy Pécs városa könnyebben vegye az EKF címmel járó megpróbáltatásokat, példaértékű felelősségvállalásról tett

tanúbizonyyságot. Empirikus kutatásom célja volt kideríteni, hogy az évad során önkénteseket kérő szervezetek kívánnak-e a jövőben önkénteseket fogadni? Feltételezéseim szerint mind az önkéntesek, mind a szervezetek örömmel vennék, ha folytatódna ez a fajta együttműködés az önkéntes programmal, Önkéntes Központtal.

1.1. Módszertan

Dolgozatom első részében kvalitatív adatelemzés, szakirodalmi áttekintés olvasható. Az önkéntesség témájában Magyarországon viszonylag kevés szakirodalom jelent meg, így az interneten található ismertetők, összefoglalók, nagy segítségemre voltak a kutatói munka során. A Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosához és az önkéntes programhoz kapcsolódó dokumentumok és cikkek egy része szintén internetes forrás. A témakörrel kapcsolatban részelemzéseket tartalmazó szemelvényeket és az önkéntes program éves beszámolóját volt módomban felhasználni. A dolgozat második részében a „2010-ig kettőezer tízen” önkéntes programot vizsgáló értékelő kutatás eredményeit ismertetem. A program koordinátorával, három, a programban részt vevő önkéntessel, és három önkénteseket fogadó szervezettel készített interjú alapján kívánom jellemezni a pécsi önkéntes programot. A leíró-magyarázó kutatás módszereit a dolgozat második felében fejtem ki. (Héra – Ligeti, 2005) Kutatásom tárgyát az önkéntességen belül a pécsi Európa Kulturális Fővárosa projektet segítő önkéntes program képezi, így az EKF-ről, és annak pécsi vonatkozásáról közlök néhány gondolatot, azután kitérek magára az önkéntes programra, annak bemutatására, a kutatói kérdések megválaszolására.

2. A közösségi munkáról

A mai felgyorsult és modern világunkban is igazak Hankiss Elemér szavai, miszerint az embereknek szükségük van közösségekre, hiszen az biztonságot nyújthat nekik, tartalmat, célt adhat életüknek, továbbá személyiségük gazdagan kibontakozhat benne. A társadalomnak is szüksége van rájuk, mert közösségek hálózata nélkül az atomizálódik, szétesik, tehetetlen tömeggé formálódik. Hankiss Elemér szerint a gazdasági és társadalmi életünk súlyos hiánybetegségben szenved. Nemcsak áruk és szolgáltatások sora, hanem az egészséges és gazdag emberi-társadalmi lét néhány fontos elemének krónikus hiányát, legfőképpen a közösség, az életképes emberi közösségek hiányát emeli ki az író. Képtelen a különböző egyéni érdekeket társadalmilag hatékony csoportérdekké felerősíteni, egymással szembesíteni, és ezzel a belső mozgást, fejlődést biztosítani. (Hankiss, 1983) A közösségi munka olyan

módszer, ami az emberi jólét elősegítése érdekében lép működésbe. Az ugyanazon közösségben élő egyének és csoportok közti interakciót gyorsítja, célja, hogy segítse a közösség tagjainak társadalmi működését. (Briscoe, 1999) Helyi szükségletek és sajátosságok figyelembe vételével, azok artikulálásával képes kapcsolatot teremteni az igénybe vevő és szolgáltatást nyújtó felek között. (Harkai, 2006)

A közösségi munka a szociális munka egyik módszere, melynek feladata az adott település vagy lakóhely problémáinak felismerése és megoldása. Típusai a közösség-építő, közösség-fejlesztő, a közösség-tervező, és a közösség-szervező szociális munka. (Gosztonyi – Pik, 1998) Jack Rothman a közösségi munkán belül három modellt különböztet meg, a helyi fejlesztés (közösségfejlesztés), társadalmi tervezés (közösségi tervezés) és a társadalmi akció, más néven közösségi cselekvés. Az első modell az emberi viselkedési és magatartási minták átalakítását igyekszik neveléssel, buzdítással és önmegvalósító, fejlődést segítő módszerekkel elősegíteni. Olyan folyamatot foglal magában, amely megteremti az egész közösség számára annak aktív részvételével a gazdasági és társadalmi haladás feltételeit, legnagyobb mértékben támaszkodva a közösség saját kezdeményezésére. A második modell a társadalmi állapotok megváltoztatását takarja a hivatalos intézmények gyakorlatának megváltoztatásán keresztül, tehát a javak, szolgáltatások mennyiségének, minőségének, elérhetőségének megváltoztatását jelenti. A harmadik modell reformokat idéz elő a társadalomban politikai agitáción keresztül, a társadalom erős áramlatait és fejlődési irányait befolyásoló eszközökkel. (Rothman, 1993)

A közösségfejlesztési folyamat egy településen a lakosság megszólításával és bevonásával, aktivizálásával kezdődik, a problémák felismerésével és nyilvánossá tételével folytatódik. Egyre többen kapcsolódnak a folyamathoz és jutnak el a közösségben megfogalmazódó feladatok felismeréséhez, azok közösségi megoldásához ismereteik, képességeik útján, a lehetséges partnerekkel együttműködve. (Varga A. – Vercseg, 1998) Sokszor megfigyelhető, hogy az emberek passzívak, nehéz őket cselekvésre bírni. Ez annak tudható be, hogy sokszor nincsenek tisztában azzal, mi is folyik körülöttük, úgy gondolják, nem tudnak semmire sem befolyást gyakorolni. Jellemzően a saját dolgukkal, nehézségeikkel vannak elfoglalva, és a legtöbben úgy vélik, mindenkinek megvan a maga szerepe a társadalomban, ezért mindenkinek a saját szerepével kell foglalkoznia, ezáltal úgymond „nem avatkoznak más dolgába”. (Bodorkós és mtsai, 2005) A lakossági helyi csoportok hatalom nélkül gyakran érzik magukat tehetetlennek, eszköztelennek. (Gosztonyi, 1997) Ez esetben hasznossá válik egy közösségszervező jelenléte. A közösségszervezés olyan folyamat, amelyben a közösségszervező ösztönzi, segíti a helyi közösséget, hogy az ki tudja értékelni

saját szükségleteit, megtervezze és a cél megvalósítására irányuló tevékenységeket koordinálja. (Zastrow, 1997)

Az Egyesült Királyságban gyermekekkel foglalkozó, és egyházi önkéntes szervezetek nagy érdeklődést mutatnak a közösségfejlesztés alkalmazása iránt. A közösségfejlesztés kiszélesedett a lakásügyek, egészségügy, gazdasági fejlesztés, családok támogatása, közösségi művészet köré. Nagy-Britanniában több helyi önkormányzat fejlesztett ki saját közösségfejlesztő stratégiát, a regionális és országos szervek elkötelezték magukat annak folyamatos támogatása mellett. Belgiumban a lakáskérdés, az alacsony végzettségű munkanélküliek, és a társadalmi részvétel javítására fektetik a hangsúlyt. Az önkéntesség nem ismeretlen ezen a területen, a munkában részt vesznek önkéntes közösségi munkások is. Svédországban annak ellenére, hogy zajlik ilyen tartalmú szakmai munka, nincs a svéd nyelvnek saját szava a közösségfejlesztésre. (Varga A. – Vercseg, 1998) A holland közösségfejlesztés fő témái az elméleti munka, kategorizált, és funkcionális munka. Az elméleti munka legfőképpen a szomszédságok életminőségével foglalkozik. Célja a társadalmi identitás és kohézió csökkenésének, a társadalmi zavaroknak, bizonytalanságnak és elhanyagoltságnak az ellensúlyozása. A kategorizált munka célja az emancipáció és az önállóság növelése az idősök, nők, bevándorlók, fogyatékosok, fiatalok és kisebbségek körében. A funkcionális munka az angliaihoz hasonlóan lakásüggyel, egészségüggyel, továbbá oktatásüggyel, munkanélküliséggel, szociális biztonsággal és szegénységgel kapcsolatos irányelvek és programok kialakításával foglalkozik. A közösségfejlesztő a rendszer és a közösség összekapcsolójaként funkcionál. (Vercseg, 2007)

Magyarországon az egyik legfontosabb feladat, hogy a helyi közösségek, települések képesek legyenek önmagukat demokratikusan megszervezni, és együttműködni. A Községfejlesztők Egyesületének fő célja, hogy elősegítse a helyi társadalmak önkormányozó működését. A közösségfejlesztés tulajdonképpen társadalmi reformkoncepció és egyben egy új segítő szakma, amely az élet minden területén segít az emberek aktív társadalmi részvételében. A közösségi alapú gazdaságfejlesztés alapja a Községfejlesztők Egyesülete szerint az, hogy meglássuk a helyi tudást, tapasztalatot, melyre építve kereseti lehetőséget, munkahelyeket teremtsenek. A helyben lévő hiányok mérséklésére szülessenek meg – lehetőség szerint – helyi válaszok. Ahol csak lehet és szükséges, ne csak egyéni, hanem közösségi megoldások is szülessenek a helyi polgárok boldogulásának segítésére. (Vercseg, 2000)

Baldock szerint a közösségfejlesztő szakmai szerepe lehet kezdeményező vagy segítő. A kezdeményezés legfőbb módja az aktivizálás, mely a helyi lakosság és szervezeteinek megszólítását, bevonását jelenti a közös gondolkodásba és a helyi cselekvésbe. A helyi önszerveződést serkentő, lokális tudást és közösségi segítséget egyszerűen feltáró módszert önszervező-köri mozgalmaknak hívják. Kevés fejlesztői rásegítéssel, nagy közösségi hozzájárulással hozza felszínre és teszi nyilvánossá a rejtett értékeket, bízva a cél mozgósító erejében. A rendszerváltást követően napjainkra már egyre nagyobb az érdeklődés és az igény arra, hogy a helyben élő emberek kerüljenek a közgondolkodás centrumába. (Vercseg, 2004)

3. Társadalmi tőke

A társadalmi tőke intézmények, kapcsolatok, normák összessége, amely meghatározza egy társadalom interakcióinak mennyiségét és minőségét, olvasható a Világbank honlapján. A társadalmi működés egyik legfontosabb eleméről van szó, amely megteremti a társadalmi kohéziót, lehetővé és fenntarthatóvá teszi a gazdasági fejlődést, összetartja a társadalmi intézményeket. Horizontális és vertikális kapcsolatokat egyaránt jelent. A horizontális kapcsolatok tartalmazzák a társadalmi hálózatokat és a társulási normákat, melyek hatnak a közösség produktivitására és jólétére, növelik a termelékenységet, redukálják a gazdasági élet költségeit. Negatív oldalát azok a csoportosulások képezik, melyek az adott társadalom céljaival szemben dolgoznak, és ezzel hátráltatják a fejlődést. Vertikális kapcsolatok alatt a szervezetek közötti és a szervezeteken belüli viselkedéseket értjük. (Bartal, 2005) Putnam szerint a személyes informális kapcsolódások nyomán jönnek létre a közösség formális szervezetei; a pártok, szövetségek, egyesületek, vállalkozások. (Czike – Bartal, 2005)

Pierre Bourdieu megkülönböztet gazdasági, kulturális és társadalmi tőkét. Szerinte a társadalmi tőke azon erőforrások összességét jelenti, mely a kapcsolatok tartós rendszeréhez, más néven egy bizonyos csoporthoz tartozáshoz kötődik. Az egyén által birtokolt társadalmi tőke nagysága az egyén ténylegesen mozgósítható kapcsolataitól, illetve azon tőke nagyságától függ, amelyeket azok birtokolnak, akikkel kapcsolatban áll. Csoporthoz való tartozás esetén az egyes csoporttagok által birtokolt tőke mindannyiuk számára biztosítékul szolgál. (Bourdieu, 1980)

A társadalmi tőkét leíró definíciók általában kétfélek: az egyik megközelítés az individuumok közötti kooperatív hálózatok fontosságát hangsúlyozza, a másik a javak és szolgáltatások, valamint az ezeket reprezentáló intézmények együttműködésére helyezi a hangsúlyt. Fukuyama szerint a társadalmi tőkét az adott ország kulturális normái, értékei

határozzák meg. Ezek a normák, és velük párhuzamosan a társadalmi tőke időről időre változhat. Putnam a kulturális örökség mellett fontosnak tartja hangsúlyozni az egyének saját tapasztalatait másokkal szemben, amelyek szintén fontos szerepet töltenek be a társadalmi tőke meghatározásánál. A társadalmi tőke fontos alapja az egyének, hálózatok közötti kapcsolat, amely elsősorban a kölcsönösségen és a bizalmon alapul. A társadalmi tőke egyik fontos mércéje a társadalom tagjainak formális civil társadalmi szervezetekben való részvétele. (Czike, 2001)

Az önkéntesség a társadalmi tőke legfontosabb építő ereje, mely épülésével fejlődik az egyének közötti együttműködés, működik a közösségek hálózata, javulnak a gazdasági, foglalkoztatási mutatók, csökken a kiilleszkedés veszélye. Ha lehetővé válik a szervezetek, egyének, közösségek közös önkéntes tevékenysége, akkor megkezdődik a küzdelem a negatív társadalmi folyamatok, a szegénység és a kirekesztés ellen. (Czike – F. Tóth, 2006) A számos megfogalmazás megegyezik abban, hogy hálózatokhoz kapcsolatan, illetve az egyének közti kapcsolat mentén értelmezik a társadalmi tőke fogalmát. (Knyihár, 2008)

3.1. Gyenge kapcsolatok

A gyenge és erős kötések (kapcsolatok) fogalmát Granovetter vezeti be. Úgy véli, a társadalmi tőke nagyban függ a kapcsolatokból kinyerhető erőforrás mennyiségétől és minőségétől. A gyenge kapcsolatok hosszú távú kapcsolatok, melyek a régmúltban gyökereznek és nem jellemző rájuk a napi rendszeresség, sem a szoros érintkezés. A gyenge kapcsolatoknak nagy jelentőséggel bírnak az egyéni és társadalmi szinten egyaránt. Egyéni szinten elősegíti az információkhoz való hozzájutást, hiszen a több gyenge kötéssel rendelkező egyén nagyobb valószínűséggel rendelkezik azokkal az ismeretekkel és információkkal, melyek megkönnyítik a társadalomba való beilleszkedést. Jellemzően a gyenge kapcsolatok ismerőseinkhez, erős kapcsolatok rokonainkhoz kötnek minket. A társadalmak olyan baráti kapcsolatokból építkező kis csoportokból állnak, amely csoportokon belül mindenki ismeri a többi tagot. A kis csoportokat néhány külső ismertség köti össze, melyeket Granovetter gyenge kapcsolatoknak, hídszerű kötéseknek nevez. A társadalom széttöredezett és inkohereus lenne a gyenge kötések nélkül, megszakadna a kommunikáció a társadalmat alkotó csoportok között, végső esetben a társadalom széthullana. (Granovetter, 1991)

A „gyengekapcsoltság” a hálózatok egyik alapvető tulajdonsága. A „kisvilágiság”, skálafüggetlenség, egymásba-ágyazottság mellett a gyengekapcsoltság jellemzi a hálózatokat,

mely gyenge elemeit a gyenge kapcsolatok kötik össze. Csermely Péter könyvében a „kisvilágosság” fogalmához Stanley Milgram 1967-es kísérletét említi, ami azt igazolja, hogy két egymás számára ismeretlen személy átlagosan hat lépésen, azaz hat emberen keresztül érhetik el egymást. Dobbs 2003-ban megismételte a kísérletet és bizonyította, hogy a társadalmi hálózatok felderítése közepes vagy gyenge erősségű kapcsolatokat igényel. Mindez arra enged következtetni, hogy a kisvilágokban való tájékozódást a gyenge kapcsolatok segítik. (Csermely, 2005)

3.2. Társadalmi szerepvállalás és adományozás

A társadalom csoportjait összekötő kapcsolat meghatározza a társadalmi szerepvállalás mértékét. A társadalmi részvétel egyfajta közösségi szerepvállalás, önkéntes vagy önkéntelen felelősségérzetből táplálkozó tevékenység. (Bodorkós és mtsai, 2005) T. Puskás Ildikó könyvében multinacionális cégek képviselői, civil segítő szervezetek aktivistái, egyéni adakozók és önkéntes munkások önzetlen felajánlásairól, önkéntes tevékenységeiről ír. A társadalmi szerepvállalásnak és a civil felelősségérzetnek a mai, hazánkban fellelhető néhány jellegzetes példáját mutatja be az író. Szabó Gyula, a Magyar Telekom társadalmi szerepvállalásért felelős igazgatóhelyettese nevéhez fűződik a társadalmi szerepvállalás fogalmának elterjedése hazánkban. A '90-es évek végén a vállalatnál megkezdődött egyfajta „önkéntes program”, a munkatársakat csapatépítés jelleggel bevonták valamilyen, a társadalom számára hasznos tevékenységbe. Úgy vélte, ha az emberek azt tapasztalják, hogy egy nagyvállalat bizonyos célokra hajlandó áldozni nyereségéből, az egyénnek is természetes magatartásformájává válhat. A vállalati adományozás társadalmi szerepvállalás egyre szélesebb körben terjedt el. A tevékenység megnevezésére eleinte az angol CSR-t (Corporate Social Responsibility), vagyis társadalmi felelősségvállalást, társadalmi szerepvállalás kifejezést használták. (T. Puskás, 2006)

Kuti Éva a 2000-es évek elején a vállalatok adományozási hajlandóságát vizsgálta. A kutatás során adományozónak számított minden vállalat, amely saját bevallása szerint pénzadománnyal, vagy természetbeni támogatással segítette a nonprofit szervezeteket – alapítványokat, egyesületeket, érdekképviselőket, közhasznú társaságokat. A felmérésből kiderült, a vállalatok 63%-a adományoz, 21%-uk nem, de szívesen adna, 16%-uk viszont semmiképp sem nyújtana támogatást. Ebből a külföldi tulajdonban lévő vállalatok közül csupán 42% ad támogatást, 46%-uk pedig semmiképp nem tenné. A magyar tulajdonú cégek

64%-a igen, és csupán 15%-uk nyilatkozott úgy, hogy semmilyen módon nem nyújtana támogatást. (Kuti, 2004)

2004-ben a lakossági adományozás leginkább pénzbeli, természetbeni, és önkéntes segítségnyújtásból állt. A legelterjedtebb adományozási forma a pénzbeli támogatás, amely a 14 éven felüli lakosság mintegy kétharmadát jellemzi. Természetbeni hozzájárulást nyújtók aránya az 50%-hoz, az önkéntes tevékenységgel segítők aránya a 40%-hoz közelít. A közvetlen kérések, gyűjtések nyomán adományozók több mint 30%-a templomi perselybe, 27%-uk az utcán koldulók számára adakozik. (Kuti – Czike, 2005)

4. Az önkéntességről

Az önkéntesség olyan társadalmi tőke, amely számos módon hozzájárul a társadalom integráltabb működéséhez. (Czike, 2001) Önkéntesség alatt olyan tevékenységet értünk, melyet egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön, a közös jó érdekében, személyes akaratból végeznek anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Az önkéntes tevékenység közvetlen anyagi haszonnal nem jár annak végzője számára, nem helyettesíti a fizetett munkaerőt. Az önkéntes elsősorban nem saját családjának segít, tevékenysége hozzáadott értéként jelenik meg a fogadó szervezet életében. A tevékenység megvalósulhat non-profit, civil szervezet, vagy állami intézmény-, ritkán for-profit szervezet (cégek, vállalkozások) keretein belül. Az önkéntesség előnye, hogy elősegíti a társadalmi beilleszkedést, hozzájárul a szegénység, a kirekesztődés csökkentéséhez és a teljes foglalkoztatottsághoz, segít környezetünk és közösségünk jobbá tételében. Margaret Curran skót miniszter szerint a mindennapi élet majdnem minden területét támogatják önkéntesek. Az önkéntesek tevékenységükön keresztül élvezik e támogatások eredményeit, ugyanis a személyes fejlődés és teljesítmény élményét adja, lehetőséget barátok szerzésére, új kapcsolatok építésére, készségfejlesztésre és új kihívásokkal való szembenézésre. A kormányzatnak fontos szerepe van abban, hogy biztosítsa azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik az önkéntesség zavartalan gyarapodását, fejlődését. (Czike – F. Tóth, 2006)

Az International Association for Volunteers Effort kezdeményezésére 1990-ben, Párizsban, a LIVE'90 Világkongresszuson összegyűlt önkéntesek kidolgoztak egy egyetemes nyilatkozatot az önkéntes munkáról, melyben szó esik többek között az önkéntes munka mibenlétéről, és annak alapelveiről. Az önkéntes munkát az önkéntes választja személyes motivációi és lehetőségei alapján. A polgárok aktív részvételét jelenti a városok és emberi közösségek életében, hozzájárul az életminőség javításához, az emberek kibontakozásához,

nagyobb fokú szolidaritáshoz. Akciót, cselekvést eredményez, általában egyesület keretében szervezett mozgalom. Az önkéntesség hozzájárul ahhoz, hogy az emberek válaszolhassanak a társadalom legfontosabb kihívásaira, tesz egy igazságosabb és békésebb világért, elősegíti a kiegyensúlyozottabb gazdasági és társadalmi fejlődést. Tiszteletben tartják az emberek méltóságát és kultúráját, kölcsönös segítséget és szolgáltatásokat nyújtanak, érdekektől mentesen, személyesen, vagy egy egyesület keretében, a partnerség és testvériség szellemében. Figyelemmel vannak az egyének és a közösségek igényeire, kiprovokálják a tágabb közösség részvételét. Azt szeretnék elérni, hogy az önkéntes munka a személyes kibontakozásnak, az ismeretek és új szakértelmek megszerzésének, a képességek bővítésének is eleme legyen, előnyben részesítve a kezdeményező- és alkotókészséget. Lehetővé kívánják tenni, hogy az emberek inkább cselekvőek, mint felhasználók és fogyasztók legyenek. Az önkéntesek ösztönzik a felelősségvállalás szellemét, bátorítják a családi, közösségi és nemzetközi szolidaritást. Az Önkéntes Erőfeszítések Nemzetközi Egyesületének kezdeményezésére a Világkongresszuson összegyűlt önkéntesek kinyilvánítják, hogy hisznek az önkéntes munkában, mint alkotó és közvetítő erőben. (LIVE 90, 1990)

Czike Klára és Bartal Anna Mária kutatásából kiderül, sokan úgy vélik, hogy az önkéntesség a középkorú, unatkozó középosztályi háziasszonyok tevékenysége. Az önkéntesség a kutatások és a nemzetközi tapasztalatok szerint azonban sokkal szélesebb korosztályokat és társadalmi rétegeket érint. (Czike – Bartal, 2004) „Önkéntes az lehet, aki tizedik életévét betöltötte.” [2005. évi LXXXVIII. törvény 4. § (1)] A gyerekek szocializációja, oktatása, nevelése során fontos cél, hogy később közösségük aktív tagjaivá váljanak. A fiatalok, pályakezdők szempontjából előnyös, ha első munkahelyi gyakorlatukat segítő környezetben végzik, ahol a felelősség még nem őket terheli. A fiatalok körében nő a tartós munkanélküliség, karrierjük első állomásaként sokszor passzivitásba kényszerülnek. Különösen fontos a nők munkaerőpiacra való vissza- és bekerülésének elősegítése. A nyugdíjas önkénteseknek a magány, a passzivitás, a betegségekbe menekülés és az elszegényedés elkerülésének lehetősége teszi vonzóvá az önkéntes feladatvállalást. Egyre több piaci szervezet figyel fel arra, hogy szakembereinek önkéntes munkára való ösztönzése elősegítse az alkalmazottak kreativitásának, munkakedvének növekedését. Felfogható az alkalmazottak sokoldalúvá tételének egyik állomásaként, javítja a cég közösségen belüli reputációját, növeli a vállalaton belüli munkamorált. (Czike – Bartal, 2004)

Az önkéntes munka jelentős gazdasági erőforrást jelent, emiatt szokták ezt a területet nemzeti tényezőként is említeni, hiszen még a leggazdagabb államok sem képesek a

társadalmi problémáikat az állampolgárok, az önkéntes szervezetek bevonása nélkül megoldani. Olyan területeken és olyan szükségletek kielégítésében vállal szerepet az önkéntesek szektora, ahol az állam valami miatt nem tud megjelenni, vagy a gazdasági megtérülés kilátástalansága miatt az üzleti szektor nem akar megjelenni. (Péterfi, 2003)

Összegezve, önkéntes munkáról akkor beszélhetünk, ha a tevékenység önkéntes, elsősorban nem anyagi ellenszolgáltatásért végzik – a kiadások megtérítése vagy jelképes fizetség megengedhető –, és ha más személyek, csoportok, rétegek, vagy a társadalom egészének hasznára válik. Nem tekinthető munkának a szó hagyományos értelmében, azonban az önkéntes tevékenység fogalom lehetőséget ad arra, hogy az önkéntességet a lehető legtágabb, munkán túli értelemben használhassuk, vagyis a közösségért, társadalomért végzett fejlesztő, értékteremtő tevékenységként fogjuk fel. (Czike – Kuti, 2006)

4.1. Az önkéntesség fajtái

Az önkéntesség minden fajtája fellelhető a világ minden részén, azonban országról országra jelentősen különböznek az önkéntesség formái. Az adott ország gazdasági, társadalmi és politikai berendezkedése és fejlettségének foka alkotják az önkéntességet befolyásoló tényezőket. Önkéntesek nem csak a szociális szférában, hanem a társadalmi élet és a környezetvédelem területén is dolgoznak. Mindenütt szükség van rájuk, hiszen olyan feladatköröket végeznek el, amit nem részei a fizetett munkaköröknek, hozzájárulnak az adományszerzéshez, erősítik a civil önszerveződést. (Ochman – Jordan, 1997)

Galambos Rita, a Nyitott Pedagógiai Műhely egyik alapítójának célja, hogy az önkéntességre, tágabb értelemben a társadalmi részvételre való nevelés a magyar oktatási rendszer részévé váljon. Fontosnak tartja, hogy kialakuljanak olyan csatornák és hálózatok, melyekbe a fiatalok bekapcsolódhatnak, hogy többet tudjanak az őket körülvevő világról, és hogy annak aktív részeseivé váljanak. Egy elegáns nemzetközi középiskolában, Skóciában például csak kizárólag jó teljesítményű diákok kerülhetnek be. Az Atlantic School-ba járók mind ösztöndíjban részesülnek és az utolsó két tanévben, tehát 17-18 éves korban mindenkinek kötelező valamilyen „community service”, valamilyen önkéntes közösségi munka végzése, melyre az iskola lehetőséget kínál, a diákok pedig szabadon választhatnak. Bizonyos szempontból kötelező, és komoly elköteleződést kíván, másfelől viszont önkéntes, hiszen a fiatalok választják ki, hova mennének, milyen munkát szeretnének végezni. (Galambos, 2003)

Megkülönböztetünk formális, azaz szervezetekhez kapcsolódó és informális, nem szervezetekhez kötődő önkéntes tevékenységet. (Czike – Bartal, 2005) A lakossági – formális és informális – önkéntesség jelentősen növekedett 1993 és 2004 között. Hazánkban az informális, családi egymás felé fordulás és segítségnyújtás sokkal erősebb, mint a Nyugat-Európai országokban. A formális önkéntesség kisebb arányú, ugyanakkor a segítségnyújtás sok esetben baráti és családi szinten spontán módon jobban működik. Ebből kifolyólag nincs igény nyugat-európai mértékű szolgáltatás-szervezésre. Magyarországon a civil szervezetekben 1 millió önkéntes tevékenykedik. (Czike – Kuti, 2006)

Az önkéntesek motivációi alapján három hipotetikus csoportot különböztethető meg: régi (hagyományos), új (modern) és az előbbi kettőt ötvöző vegyes típusú önkéntesség. (Czike – Bartal, 2004) A „rég” típusú, hagyományos önkéntesség kategóriájába tartozó ruhaosztás, betegápolás, beteglátogatás, ételosztás, véradás a klasszikus jótékonyági feladatok ellátásával állnak kapcsolatban. Az „új” típusú önkéntes munkák szaktudást igényelnek, illetve a szaktudás megszerzésére irányulnak, nem elsősorban az embereken való segítség motiválja végzőjét. Ilyen például a kortárs egészségnevelés – alkohollal, kábítószerrel kapcsolatban –, saját szakmához kapcsolódó szakmai segítségnyújtás – könyvelés, kutatás –, állatgondozás, programszervezés. A 26 év alatti fiatal korosztály jellemzően az „új” típusú, míg a 27 év felettiek a „rég” típusú önkéntes tevékenységet végzik. (Czike – Bartal, 2005) Az „új” típusú önkéntesség középpontjában a tudáslapú, információs társadalomra jellemző társadalmi értékek állnak. Számos fiatal kapcsolódik be önkéntes tevékenységekbe annak érdekében, hogy tapasztalatokat, kapcsolatokat szerezzen. (Czike – Kuti, 2006)

4.2. Az önkéntesség Magyarországon

Az önkéntesség a korai keresztény időszakra vezethető vissza, amikor a vallás egyik alaptételének tekintendő felebaráti szeretet volt a jótékonykodás és a mások iránti könyörületesség alapja. Az idő múlásával a különböző rendek és egyházak már szervezett formában segítettek az időseken, betegeken és árvákon, alamizsnát osztogattak. A céhek megjelenésével és a polgárság kialakulásával megjelent egy tehetősebb társadalmi réteg, amely felelősséget vállalt a közösség elesettjeiért. (Szigeti, 2004) Az első szegénnytörvény – Anglia, 1601 – megjelenése után állami feladattá vált a szegényekről való gondoskodás. Fokozatosan létrejöttek a civil szervezetek első csírái is, ahol a jótékony polgárok nem vallási elkötelezettségből vagy állami előírás alapján, hanem önállóan vállalták a segítő munkát. (Molnár, 2003) A felvilágosodás korában kialakult a mai civil társadalmat életre hívó

társadalmi nyilvánosság. A civil társadalom alapja az önkéntesség, Habermas szavaival élve: intézményes magvát önkéntes alapon történő, nem állami és nem gazdasági összefogások képezik, amelyek az egyházaktól, kulturális egyesületektől és akadémiáktól, a független médiumokon, sport- és szabadidőegyleteken, vitaklubokon, lakossági fórumokon és állampolgári kezdeményezéseken át a szakmai egyesületekig, politikai pártokig, szakszervezetekig és alternatív intézményekig terjednek. (Szigeti, 2004)

A magyar történelemben az önkéntes hagyományok kialakulásakor az államalapítás utáni időkben a katolikus egyházé volt a főszerep, bár ezt a domináns jellegét a későbbiekben nem tartotta meg. A közösség kötelezettsége volt – vallási parancsok és társadalmi normák alapján –, hogy az elesetteket, a szegényeket támogassák. Az iparos szervezetek, a kézművesek társaságai és a céhek – gazdasági funkciójuk mellett – kölcsönös segítségnyújtást biztosítottak tagjaiknak. Előírták, hogy kötelesek társaikat és azok családját segítségben részesíteni – betegek ápolása, elhunytak eltemetése, özvegyek, árvák támogatása. A szabad királyi városok polgáraiknak előjogok egész sorát biztosították, ezzel képessé tették őket arra, hogy létrehozzanak olyan világi jótékonyági intézményeket, amelyek már nem tartoztak a katolikus egyház befolyása alá. (Szigeti, 2003)

Az önkéntes munka a második világháborút követő „szocialista” rendszerben elveszítette a szabadon választható jellegét, többnyire központi politikai irányítással szervezték, „társadalmi munka” néven. A különféle célokat, akciókat nem a polgárok maguk kezdeményezték, hanem valamelyik hatalmi- politikai központból indultak azok, így azt semmiképp nem lehetett önkéntesnek nevezni. A helyi kezdeményezéseket, ami az igazi önkéntes munka egyik meghatározó jellemzője, semmilyen területen, így itt sem kultiválta a rendszer, hiszen az a központi akarat kikezdését jelentette volna. Ez a közelmúlt, a társadalmi munka emléke, az ehhez kapcsolódó előítéletek nehezítik manapság az önkéntes munka egészséges méretű elterjedését. (Péterfi, 2003)

2000 szeptemberében megindultak Magyarországon az ENSZ által kihirdetett Önkéntesek Évének szervezési munkálatai, melyben több mint 70 civil szervezet, egyházi szervezet és kormányzati szerv képviselői vettek részt. 2001-ben az Önkéntesség Nemzetközi Éve alkalmából valósult meg először az Önkéntesek Hete és az Önkéntesek Ünnepe. A program keretében hazánkban számtalan szakmai program, helyi-, kis-, és nagytelepülési akció szerveződött. Az év kiváló alkalmat teremtett arra, hogy felhívja a kormányzat figyelmét az önkéntesség fontosságára, annak társadalmi, gazdasági jelentőségére. Ekkor fogalmazódott meg, hogy szükség van egy országos Önkéntes Központ létrehozására az

önkéntesség infrastruktúrájának megteremtése, kultúrájának fejlesztése érdekében. Ezen szándék gyakorlatba történő átültetését öt non-profit szervezet együttműködése és munkája tette lehetővé. 2002-ben már megkezdhette működését az Önkéntes Központ Alapítvány (ÖKA). Az alapító szervezetek 1998 óta küzdöttek azért, hogy az önkéntes tevékenységet elismertessék és méltó helyet, szerepet kapjon a magyarországi civil társadalom színes palettáján. (Az ÖKA-ról röviden, é.n.) Az önkéntes-közvetítő központoknak szem előtt kell tartaniuk, mint célt, hogy az önkéntesek rátaláljanak az önfejlesztést elősegítő lehetőségekre. (Hegyi – Horváth – Molnár, 2006)

2005. szeptember 1-jén az ÖKA, a Béthel Alapítvány és a CIVIQ – Holland Országos Önkéntes Központ kezdeményezésére létrejött az Önkéntes Központ Hálózat (ÖKH). A Hálózat érdekképviselési, érdekérvényesítési feladatokat lát el, a felvételt nyert Magyarországon működő Önkéntes Központokat összefogó koordinációs, konzultációs funkciókat betöltő szervezet. (Önkéntes Központok országszerte, é.n.)

Az úgynevezett Önindító Program keretein belül az Önkéntes Centrumok a TÁMOP 5.5.2 intézkedésnek köszönhetően 2010 és 2011 elejétől kezdődően készülhetnek fel, valamint indíthatják el szolgáltatásaikat a megyék civil szervezetei, intézményei és magánszemélyei számára. Az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával, és a hazai Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP 5.5.2.) keretében megvalósuló program legfontosabb célja, hogy megfelelő infrastruktúra jöjjön létre országosan az önkéntesség elterjesztésére és támogatására. Távlati cél az önkéntes tevékenységet vállalók számának és az önkéntes tevékenységek hatékonyságának növelése. A program minden megye egy-egy szervezete számára teremt bekapcsolódási lehetőséget, így még több megyében jöhet létre illetve erősödhet meg a helyi szintű önkéntesség fejlesztésével foglalkozó Önkéntes Centrum. (Önindító Program, é.n.)

Az első magyarországi hosszú távú önkéntes program az ÖTLET program. Célja a 18 és 26 év közöttiek, továbbá a 45 év fölötti tartósan álláskeresők munkaerő-piaci esélyeinek javítása. A program résztvevői védett körülmények között tapasztalhatják meg, milyen egy munkahelyi közösség tagjaként dolgozni. A fiatalok tapasztalatszerzésén és a 45 év felettieknek a munka világába való visszatérésén túl a résztvevők személyiségfejlődése is pozitív irányba mozdulhat, hisz az önkéntességen keresztül az odafordulás, elfogadás, szolidaritás értékét közvetítik. A program résztvevői tíz hónapot töltenek valamilyen civil, egyházi vagy állami intézménynél. Az önkéntes tevékenység során mindenkit mentor támogat a munkában. (Az ÖTLET program célja, é.n.) Nyugat - Európában és az Egyesült

Államokban már évtizedek óta létező hosszú távú – 3-6-12 hónap – önkéntes szolgálat jó lehetőséget nyújt a fiatalok és a 45 év feletti tartós álláskeresők számára is a gyakorlati tudás megszerzésére, felfrissítésére valamint a tapasztalatszerzésre és újszerű munkahelyi szerepek kipróbálására. (Az ÖTLET program története, é.n.)

Bartal Anna Mária és Kmetty Zoltán a magyarországi önkéntesek motivációit vizsgálta. 2009-ben végzett vizsgálatuk során kiküldött kérdőívek útján 235 szervezetet és közel 3000 önkéntest kérdeztek meg. A minta „tipikus önkéntese” olyan 18-45 év közötti nő, aki városban vagy községben él, inkább házas, de gyakran hajadon, inkább gyermekes (két gyermeket nevelő), de gyakran gyermektelen, felsőfokú vagy középfokú végzettséggel rendelkezik, gazdaságilag aktív. Szolgáltatás jellegű, de felsőfokú végzettséget igénylő munkakörben dolgozik, a maga módján vallásos, átlagos havi jövedelme 75-150.000 forint között van, de gyakori, hogy ennél magasabb a havi keresete. Az elmúlt tíz évben lett önkéntes, szervezeteknél végez önkéntes tevékenységet, leggyakrabban rendezvények, események szervezésében, lebonyolításában segédkezik, adminisztratív feladatokat lát el, vagy gyermek-és ifjúságvédelmi programokban vesz részt. A megkérdezettek számára az önkéntesség értéként van jelen, az egyik legfontosabb számukra, hogy elismerjék munkájukat, különösen az a szervezet és annak munkatársai, ahol tevékenykednek. A szociális interakciók – a motivációt tekintve – a második helyen szerepel, ami arra utal, hogy az önkéntesség közösségi élményeket, kapcsolati lehetőségeket is ad. Ezekből az adatokból arra lehet következtetni, hogy a mai kapcsolat-hiányos magyar társadalomban az önkéntesség az „elveszett közösségek” megtalálásának egyik terepe. Ez azt jelenti, hogy az önkéntes koordinátoroknak nem csak a szakmai munkára kell figyelniük, hanem a közösségfejlesztésre, a közösségi együvé tartozás ápolására is. (Bartal – Kmetty, 2010)

Czike Klára és Kuti Éva 2006-os munkájukban Czike Klára többek között a magyarországi önkéntesség SWOT vizsgálatának eredményeit közli. A SWOT (magyar megfelelője a GyELV) analízis négy főle tulajdonságot vizsgál: erősség, gyengeség, lehetőség, és veszély. (Fülöp, 2008) Czike kutatásából kiderül, a hazai önkéntesség erőssége, hogy 2005 óta törvény szabályozza azt, amely elismeri annak társadalmi értékességét, lehetővé teszi az önkéntes tevékenységek fejlődését, támogatását. A civil szervezetekben 1 millió önkéntes tevékenykedik. Az eddigi kormányzatok és minisztériumi szakértők nyitottak voltak az önkéntességgel kapcsolatos civil felvetésekre, és ezek az állami-civil együttműködések az utóbbi 15 évben nagy hatásfokkal működtek. Az önkéntesség gyengesége, hogy az oktatási rendszer nem tartalmaz erre vonatkozóan ösztönző elemeket,

nem számít bele a gyakorlati időbe, felvételinél nem jár érte pont, ennél fogva a fiatalok önkéntessége még gyerekcipőben jár. Gyengeség továbbá, hogy a vállalatok vezetői nem követelik meg alkalmazottaiktól a közösségi felelősségvállalást, munkafelvételinél pedig nem előírás, még csak nem is jelent előnyt az önkéntes tevékenység végzése. A SWOT analízis elvégzésekor az önkéntesség a civil társadalmon belüli témának számított, nem kapott kiemelt támogatást, fejlődéséről nem készültek rendszeres felmérések. A fogalommal kapcsolatos sztereotípiák sokakat gátoltak abban, hogy becsatlakozzanak az önkéntesek táborába. Legtöbbször ingyenmunkának, „kommunista szombatnak”, és a laikusok felelősség nélküli beleavatkozásának gondolták az önkéntességet, mint tevékenységet. Az önkéntesség köz- és felsőoktatásba való beintegrálása esetleges lehetőségként szerepel, különböző témáiban rendszeres kutatásokat volna jó végezni. Az önkénteseket foglalkoztató szervezet állam általi támogatása és a munkanélküliség csökkentése érdekében az önkéntesség állami foglalkoztatási rendszerbe történő integrálása szintén a lehetőségek között szerepelt. (Czike – Kuti, 2006) Napjainkban annyi bizonyos, hogy álláskereséskor a felvételiző előnyére válhat, ha referenciákkal, önkéntes tevékenység végzéséről szóló dokumentumokkal rendelkezik. (Veszprémi, 2010) Az önkéntesség veszélyei közé sorolták, hogy az önkéntesség társadalmi fontosságának üzenete nem jut át többek között az állami intézményekbe. Csupán az ingyenmunkát látták benne, így az önkéntes státusza nem különbözött egy közmunkás státusztól. Félő, hogy az állami szervezetek az önkéntességet amolyan próbaidős, „akar dolgozni, vagy nem akar dolgozni” tesztnek használják a korábbi, munkanélküliek „érdemes/érdemtelen” kategorizálása helyett. (Czike – Kuti, 2006)

5. Pécs és az EKF

Az Európa Kulturális Városa program célja a kulturális örökség sokszínűségének megőrzése, az európai népek egymáshoz való közeledésének elősegítése volt, egymás kultúrájának megismerésén keresztül. (Pilkhoffer, 2010) Az „Európa Kulturális Fővárosa”-kezdemenyezés arra szolgál, hogy a városok újra felfedezzék a városiasságot, a városban való élet szépségét, visszaszerezzék a közösségnek a köztereket, előbbé tegyék az utcáikat, élhetőbbé a környezetüket, rácsodálkozzanak saját örökségükre és hozzákezdjenek vidám, szelíd átalakításához. (Takáts, 2010) A nyertes pályázatot 2004 őszén Takáts József írta meg, *A határtalan város* címmel. A pályázat elkészítésére és győzelemre vitelére a város politikai, önkormányzati és intézményi apparátusa nem lett volna képes, így a pályázatírás időszakában hagyták – megengedték – , hogy a jóhiszemű és lelkes „civil” szakemberek előkészítsék és

megírják a pályázatot. (P. Müller, 2008) A Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa projektre egyre inkább az lett a jellemző, hogy akik ismerték a pályázat szellemiségét, nem voltak döntési pozícióban, akik pedig döntési helyzetben voltak, nem értették az egész lényegét. A civilek programból való kiszorítása a pályázat írójának és egyben a stratégiai főigazgatónak, Takáts Józsefnek a távozásával kezdődött. (Takáts – Cseri, 2006) 2009-ben a pécsi lakosság többsége pesszimistán állt a programhoz, ám az EKF év során a megítélésük pozitív irányba változott. A kezdeti pesszimizmus ellenére a magyarok többsége pozitív kimenetelűnek gondolja az EKF évadot. Páva Zsolt, Pécs polgármestere egy, a Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa programsorozat elégedettségét vizsgáló kutatás sajtótájékoztatóján elmondta, szeretne köszönetet mondani különösképp az önkénteseknek, akik szabadidejükben segítették Pécsset, mind e mellett fontosnak tartja az erős és büszke pécsiek közösségét. A pécsi polgárok egymásra találtak, összehozta őket a közös cél, a közös eszme. Városuk iránti szeretetük megmutatkozott a munkájuk során, a válaszolók háromnegyede szívügyének tekintette, hogy a város sikeresen vegye az akadályokat. (Pécsi Hírek, 2011)

A 2010-ig tartó időszakot tematikus felvezető évek előzték meg. 2006 a kulturális örökség éve, 2007 a tanítás és tanulás éve, 2008 a környezet- és egészségkultúra éve, 2009 a vallási kultúra éve volt. P. Müller Péter szerint ahhoz, hogy a városlakók a magukénak érezzék az elnyert Európa Kulturális Fővárosa címet, és bekapcsolódjanak egy új városidentitás, egy új arculatú Pécs megformálásába, hagyni kell őket cselekedni, hogy tehessenek azért a városért, amelynek polgárai, s amellyel összekötötték magánemberi és szakmai sorsukat. (P. Müller, 2008) Elmondható, hogy ez a fajta bekapcsolódás megtörtént. 2010-ben az egész éven át tartó rendezvénysorozat számos eleme hordozta a közösségfejlesztés üzenetét; a társadalmi részvétel, a közös cselekvés ereje, az együtt-fejlődés élménye mind a közösségi munka, a közösségfejlesztés velejárói. Az Európa Kulturális Fővárosa (EKF) évad projektjei kiváló lehetőséget kínáltak a formális és informális részvételre, önkéntes munkára a közösségfejlesztés területén. (Knyihár, 2010)

Az EKF év programjain számos szociális projekt, közösségi és családi program valósult meg, melyek az emberek aktív hozzájárulását igényelték a programhoz. (Knyihár, 2011) Ilyen volt a „Hozz egy fát!” akció 2010 márciusában, a Kálvária-domb megtisztítása 2010 júniusában (4. számú melléklet), Zöld Alma Napok 2010 márciusában (5. számú melléklet). A Krétakör Majális az alkotók szerint városterápiás akciósorozat volt a kortárs színházművészet nyelvén. A tavaszi program egy társadalmi performance-ban való részvétel lehetőségét kínálta. A PLACC Fesztivál és a Szomszédünnep szintén májusban zajlott

közösségfejlesztő programok voltak. A külföldi és magyar alkotók részvételével készült uránvárosi „Lakás-kaland-túra” olyan előadás, melynek jeleneteit a nézők más és más magánlakásban láthatják. Ezzel párhuzamosan a város eldugott szegleteit teljesen átrajzolta a Déli Szél Kollektíva „land art” installációival. Az egészség, közösség, kultúra találkozásaképp Családi Egészségnapot rendeztek, mely a romák egészségügyi helyzetével foglalkozó konferenciából, és a cigány kultúrát, szokásokat, és az egészséges életmódot népszerűsítő fesztiválból állt. A képzőművészet és a kreatív közösségek találkozásából született a Temporary City, mely Pécs, a Ruhr-vidék és Isztambul urbanisztikai közös projektje, melyben a három város műszaki egyetemeinek hallgatói dolgoztak együtt. (Knyihár, 2010)

Az önkéntes program arról tett tanúbizonyságot, hogy a helyiek nagyon sokat, és szívesen cselekedtek azért, hogy Pécs könnyebben vegye az Európa Kulturális Fővárosa címmel járó akadályokat. Az önkéntes program havi, negyedéves beszámolóit és éves összesítéseiből kiderül, 780 fő regisztrált az EKF önkéntes programjába, összesen több mint 20.000 órát dolgoztak a közel 400 megvalósult programon. A pécsi EKF-et segítő önkéntes program az állami és a civil szektor összekapcsolásával kísérletezett. (Bálint, 2010) Az Európa Kulturális Fővárosa pályázat alapelve az együtt gondolkodás, a közös cselekvés, melyet a társadalom bevonásával – a lakossággal, a civil szervezetekkel – és a gazdasági szférával való folyamatos együttműködés révén kívántak megvalósítani 2010-ben. Péter Balázs az önkéntes program tagja így vélekedik: „Önkéntesként csupán megpróbálhatunk visszaadni valamennyit abból, amit innen kaptunk.” (Dávid, 2010:123)

6. Önkéntes tapasztalatok az EKF évében

A szakirodalmi áttekintés után ismertetem az általam végzett értékelő kutatás eredményeit. A „2010-ig kettőezer tízen” program önkénteseként saját tapasztalatokra is tettem szert. A résztvevő megfigyelés során tapasztaltam, hogy azoknak az önkénteseknek, akik sűrűbben vettek részt a programokon, önkéntes műhelyeken, bensőségebbé vált a viszonyuk, egyfajta közösséget alkottak. Sokan közelebbről, mélyebben megismerték egymást, és nem pusztán az önkéntes tevékenységük kapcsán, hanem a civil életben is tartották, tartják a kapcsolatot. Ez mindenképp erőssége a programnak.

Knyihár Évával, a program koordinátorával, három aktívan ténykedő önkéntessel és három fogadószervezettel készítettem interjút. A koordinátor által vezetett statisztikai adatokból kiderült, hogy az általam kiválasztott Walcz Ilona és Baki Dezső önkénteskedtek a

legtöbbet az EKF program során. A hólabda módszer alapján Éva ajánlatára a harmadik interjút Nagy Jánossal készítettem, mert a fiatal önkéntesek közül kiemelkedő jelenség, aktív, és az önkéntesség eszméjének hirdetéséből, terjesztéséből is a legnagyobb mértékben kivette a részét. A szervezetek kiválasztása az önkéntesek által megnevezett programok szervezői, szervezeteire esett – Pécsi Kulturális Központ, Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága, Ördögkatlan Fesztivál – melyeket Knyihár Éva koordinátor is említett a vele készült interjú során, illetve ezen szervezetek kérték a legtöbb önkéntest az EKF folyamán.

Félig strukturált interjú módszerét alkalmaztam, (Babbie, 2003) melyben hét-hét fő kérdést érintettem, azonban a valós helyzet, a körülmények és az emberek különbözősége miatt nem pontosan ugyanazokat a kérdéseket tettem fel mindannyiuknak. A kiválasztás során nem-valószínűségi mintavételt (Héra – Ligeti, 2005), szakértői mintavételt alkalmaztam hólabda technikával kiegészítve. (Babbie, 2003) A szervezetekkel készített interjúk során feltett kérdéseim az önkéntes program erősségeire, gyengeségeire, veszélyeire, lehetőségeire is irányultak. Az önkénteseket továbbá arra kértem, hogy a GyELV (SWOT) vizsgálat szerint (Fülöp, 2008) töltsenek ki egy négy részre – erősség, gyengeség, lehetőség, veszély – osztott táblázatot, és írják le az önkéntes programmal kapcsolatos véleményüket. Szerettem volna megtudni, hogy a szervezetek és az önkéntesek azonos szempontokat, tényeket sorakoztatnak-e fel, vagy meglátásaik egymástól különböznek. Ezt azért tartom fontosnak vizsgálni, hogy megtudjam, az önkéntes tevékenységet végzők, és az önkéntest fogadók véleménye, tapasztalata milyen mértékben hasonlít, vagy különbözik egymástól.

6.1. „2010-ig Kettőezer tízen” Önkéntes Program

A „2010-ig Kettőezer tízen” Önkéntes Program a Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa projekt önkéntes programja. A program koordinátora, Knyihár Éva szociális munkás, közösségfejlesztő elmondta, a program célja az volt, hogy aktív részvételre ösztönözzék a helyi lakosokat. Szerették volna „társadalmasítani” az EKF programot, bevonni a pécsi embereket a feladatokba, hogy minél többen részesei legyenek a programnak. Ezen túlmenően cél volt, hogy az önkéntesség eszméjét is terjesszék, népszerűsítsék azt. Éva meg van elégedve a program sikerével, úgy véli sikerült elérni céljukat. A koordinátor úgy véli, a program elérte célját. Az emberek nagy számban részt vettek az EKF programban, szerettek volna, és részeseivé is váltak az EKF programnak, egyedülálló volt az „ügyért” folytatott munka. Ez a fajta önkéntes tevékenység nem bizonyos szervezethez, hanem egy bizonyos programhoz, jelen esetben az EKF programhoz kötődött. Knyihár Éva erősségként nevezi,

hogy a média meglehetősen sokat foglalkozott az EKF-fel, és az önkéntes programmal. Gyengeség azonban, hogy a program gyenge lábakon állt, hiszen azt Éva egymaga koordinálta. A pénzügyi nehézségek is jelen voltak, melyek tovább nehezítették a munkát. Hatalmas lehetősége a programnak viszont, hogy az önkéntesek különböző programokra ingyen, vagy kedvezményesen bejuthattak. Sokan közülük még nem voltak kulturális intézményekben, és kimondhatatlan élménnyel gazdagodtak azáltal, hogy az önkéntes tevékenységük révén ellátogathattak különböző múzeumokba, részt vehettek számos rendezvényen, programon, amire korábban esetleg nem volt lehetőségük.

6.2. Az önkéntesek szerint

Az önkéntesekkel készített interjúk és a GyELV táblázat lekérdezésből az EKF önkéntes programjára vonatkozóan az alábbi eredmény született.

<i>ERŐSSÉG</i>	<i>GYENGESÉG</i>
Jól működő közösség. Új kapcsolatok. Közösséggé szerveződés. Közös ügyért való munka. Jó eredmények, növekvő érdeklődés. Koordinálás. Sok támogatás.	A fogadó szervezetek felkészületlensége. Az esélyegyenlőség háttérbe szorul. Jogok és kötelezettségek nem megfelelő tisztázása. Kevesebb aktív önkéntes. Nem sikerült a tervezett létszám elérése. A diákokra nincs ösztönző hatással. Önkéntesség fogalmát kevesen értik.
<i>LEHETŐSÉG</i>	<i>VESZÉLY</i>
Tapasztalatszerzés, tanfolyamok Kapcsolati tőke. Önéletrajzban jól mutat. Nyugdíjasok, magányos emberek számára is hasznos. Önkéntesek toborzása. Önkéntesség szélesebb körben való elterjesztése.	Szabálytalankodás. A törvény hiányos ismerete. Magas taglétszám. A szervezet strukturálatlansága. Nem értik az önkéntesség miben-létét, lényegét.

Az önkéntes program erősségének az önkéntesek egyértelműen a csoportkohéziót, a tagokból kialakult közösséget nevezték meg elsőként. Az önkéntes program legfőbb erőssége, hogy a város lakóiban erősítette azt az igényt, hogy a közjó érdekében saját lehetőségeik

szintjén tegyenek valamit. A különböző munkák során ismeretlen emberek kerültek egymással kapcsolatba, szerveződtek közösséggé, és ismerték fel a közös ügyért való együttes munkálkodás felemelő érzését. Az elért eredmények és a közös munkák komoly vonzerőt jelentenek mások számára, növekedett az érdeklődés az önkéntes munkák iránt, mely egyben jelentős társadalmi tőke növekedést is jelent.

Gyengesége a válaszadók szerint a fogadó szervezetek felkészületlenségében mutatkozott meg leginkább. Némely szervezeteknél nem voltak tisztában az önkéntesség fogalmával, jelentésével, amiből eleinte számos nézeteltérés, konfliktus adódott. Néhány intézmény nem alakította ki világos álláspontját az önkéntes munkával kapcsolatban, ezáltal többször előfordult, hogy egy átlagos önkéntest képességénél jóval alacsonyabb színvonalú munkával bíztak meg. A jogok és a kötelezettségek előzetes tisztázásával ezek a problémák kiküszöbölhetőek lettek volna. A gyengeségek közt szerepel az is, hogy a program a tervezett önkéntes létszámot nem érte el. 2010 fő helyett „csak” 780 fő regisztrált a programba. Megfogalmazódott az oktatási rendszer hiányossága, miszerint az önkéntes munkát végző diák a felvételi eljárás során plusz pontban nem részesül. Ellenkező esetben, ha valamiféle jutalomban, elismerésben, pozitív diszkriminációban részesülnének az önkéntes tevékenységet végző diákok, nem kizárt, hogy megnövekedne a tanulók száma az önkéntesek körében.

Gyakori eset volt, hogy némi szaktudást igénylő területről érkezett felkérés – hospice szolgálat, tárlatvezetés, kézművesség. A felkéréseknek való megfelelés érdekében a jövőben hasznosak lennének különböző felkészítő tanfolyamok, amelyek során az önkéntesek elsajátíthatják azokat a készségeket, ismereteket, amelyeket egy-egy speciális területen alkalmazni kell. Az önkéntes munka az egyedülállók, nyugdíjasok, özvegyek számára hasznos elfoglaltság fizikai és mentális vitalitásuk megőrzésére, megtapasztalhatják, újra élhetik milyen érzés csapatban dolgozni. Emellett kapcsolati tőkére tehetnek szert, és nem utolsósorban az önéletrajzokat is tartalmasabbá, gazdagabbá teszi. Lehetőségként jelölték az önkéntesek további toborzását, az önkéntesség szélesebb körű elterjedését, elterjesztését. Az oktatásba való bevonása hasznos lehet a fiatalokra nézve.

A veszély forrása lehet, ha az önkénteseket olyan feladatok végzésére kérik fel, amihez szakirányú végzettség szükséges. Fontos, hogy mind a fogadó szervezetek, mind pedig az önkéntesek tisztában legyenek a rájuk vonatkozó jogszabályokkal. Továbbá veszély lehet, ha az önkéntesek száma meghalad egy bizonyos mértéket, amelyen felül az egyszemélyes koordinálás megnehezedik. A koordinátor nem tud kellő fokú személyes

kapcsolatot fenntartani egy bizonyos létszám fölött. Ebből adódóan előfordulhat, hogy csak a helyszínen, a fogadószervezetnél derülnek ki hiányosságok, problémák, melyek árnyékot vetnek az egész önkéntes szervezetre. A könnyebb átláthatóság érdekében a külföldi mintákhoz hasonlóan különböző szakcsoportok létrehozása áthidalhatná az esetleges problémát.

6.3. A fogadó szervezetek szerint

A vizsgálatomból kiderült, hogy az önkéntesek és a fogadó szervezetek néhány dologban hasonló véleményen vannak, néhány dologról viszont eltérő módon vélekednek.

<i>ERŐSSÉG</i>	<i>GYENGESÉG</i>
A kapcsolati háló bővülése. Élhetőbbé teszi a várost. Tapasztalatszerzés. Kiváló koordinálás. Odaadó önkéntesek. Kölcsönös együttműködés. Egymásra utaltság, közösségélmény	Kevés fiatal, sok nyugdíjas. Többször kevesebb ideig vállalt önkéntesség a folyamatos munkavégzés helyett. Nehéz vonzóvá tenni a szegényebbek számára. Kevés fiatal, egyetemista.
<i>LEHETŐSÉG</i>	<i>VESZÉLY</i>
Újabb önkéntesek toborozása. A program folytatása. Kiugrási lehetőség. Közismert személyek hirdessék az önkéntességet.	Fizetség nélküli munka. A fogadó szervezetek hiányosságai. Visszaélés az önkéntesek jóakarásával. Kötelezővé tett „önkéntes”ség

Mindkét oldal válaszadói – az önkéntesek és a szervezetek – az erősségek megnevezésénél fontosnak tartották a kapcsolati hálók bővülését, az önkéntesek közösségének erejét, és a munkák során tanúsított együttműködést. Erősség továbbá a program remek koordinálása, ami az egyszemélyes koordinátor, Knyihár Éva lelkes és lelkiismeretes munkájának köszönhető. Az önkéntes program gyengeségeivel kapcsolatban a szervezetek és az önkéntesek közül is megemlítették a fiatalok alacsony létszámát a programban. Ez a megállapítás ütközik egy EKF-kutatás (Clauw – Capoen, 2010) eredményeivel, miszerint az önkéntesek 45%-a 30 évesnél fiatalabb, és közülük a legtöbben 20 év körüliek. Az eltérés azzal magyarázható, hogy a regisztrált önkéntesek 24%-a volt aktív az évad során, akik viszont a tapasztalatok szerint jellemzően az idősebb korosztály tagjai

voltak. Az önkéntesek további toborzását a szervezetek és az önkéntesek is a lehetőségként említették. Az önkéntesség szélesebb körben való elterjedését az önkéntes-létszám bővülése nagyban elősegítené. Az iskolai tantervbe való beiktatását az önkéntesek részéről többen pozitívan véleményezték, óriási lehetőséget látnak benne, egyes szervezetek képviselői viszont veszélynek gondolják. Félő, hogy az önkéntesség kötelezővé tétele kevésbé fogja növelni az hajlandóságot, hiszen ha valami kötelezővé válik, az a továbbiakban már csak a szó jelentéséből is fakadóan nem számít önkéntes vállalásnak. Az önkéntesek viszont azt remélik, így több fiatal megtapasztalja az önkéntességben rejlő pozitív energiát, és az önkéntesség azon tulajdonságát, hogy a másokon való segítség által az egyén önmaga is fejlődik, személyisége még inkább kiteljesedhet. A jövőben viszont különös tekintettel kell lenni arra, hogy az önkéntes munka nem egyenlő az ingyenmunkával. Esetleges veszélye az önkéntesek foglalkoztatásának, ha a fogadó szervezet nincs teljes mértékben tisztában az önkéntesség fogalmával.

7. Összegzés

Kutatásom célja az volt, hogy megismerjem a „2010-ig kettőezer tízen” Önkéntes Program történetét, valamint a program sikereit, erősségeit, gyengeségeit a koordinátor, a résztvevő önkéntesek, és a fogadó szervezetek tapasztalatai alapján. A kutatói munkát elindító kérdésekre választ kaptam. A fogadó szervezetek közül az általam megkérdezettek továbbra is együtt kívánnak működni az Önkéntes Központtal, az önkéntesekkel való munka sikerei végett a jövőben is igényt tartanak az önkéntesek segítségére. A szervezetek jövőbeli terveiről alkotott hipotézisem, mi szerint folytatni kívánják az önkéntesekkel való együttműködést, megerősítést nyert. A szervezetek képviselői elmondták, együtt kívánnak dolgozni az önkéntesekkel. Az eredmény nem reprezentatív, hiszen a három általam kiválasztott szervezeten túl az EKF évében számos más szervezet is foglalkoztatta az önkénteseket. Ami azonban bizonyos, a legtöbb önkéntest kérő szervezet igényt tart az önkéntesek további közreműködésére. Az önkéntesekkel készített interjúkból kiderül, ketten folytatják a munkát, egyikük viszont egyéb elfoglaltságai okán nem tud a továbbiakban a program részese lenni. A feltételezésem, mi szerint az önkéntesek folytatják a munkát, részben igazolódott. Ahhoz, hogy a témában reprezentatív eredmény szülessen, a program minden önkéntesét meg kell kérdezni e tekintetben. Egy további kutatás témája lehet egy, a programban részt vevő minden önkéntes és fogadó szervezet véleményére kiterjedő SWOT analízis.

Bibliográfia

- 2005. évi LXXVIII törvény az közérdekű önkéntes tevékenységről
- Az ÖKA-ról röviden.
http://www.oka.hu/alap.php?inc=dsp&menu_id=2&almenu_id=1 Letöltés ideje: 2011. február 28.
- Önindító Program. http://www.onkentes.hu/alap.php?inc=dsp&menu_id=119 Letöltés ideje: 2011. január 22.
- Önkéntes Központok országszerte.
http://www.onkenteskozpontok.hu/alap.php?inc=dsp&menu_id=4 Letöltés ideje: 2011. február 21.
- Az ÖTLET program célja.
http://www.otletprogram.hu/alap.php?inc=dsp&menu_id=4&almenu_id=1
- Letöltés ideje: 2011. január 22.
- Az ÖTLET program története.
http://www.otletprogram.hu/alap.php?inc=dsp&menu_id=2&almenu_id=1 Letöltés ideje: 2011. január 22.
- Babbie, Earl (2003): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest
- Bálint Dávid (2010): *Messze több mint ingyenmunka - EKF és az önkéntesség. Pécsi Bölcsész*
- Bartal Anna Mária (2005): *Nonprofit elméletek, modellek, trendek*. Századvég, Budapest
- Bartal Anna Mária, Kmetty Zoltán (2010): *A Magyar önkéntesek motivációnak vizsgálata és a Magyar Önkéntesmotivációs Kérdőív (MÖMK) sztenderdizálásának eredményei*. Budapest
- Bodorkós Barbara, és mtsai (2005): *Rajtunk múlik!* Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest
- Bourdieu, Pierre (1980): *Le capital social. Actes de la Recherche en Sciences Sociales*. 31
- Briscoe, Catherine (1999): A közösségi szociális munka értékei, céljai és alkalmazási formái. In: Varsányi Erika (szerk.): *Megfigyelés és cselekvés*. Balassi Kiadó 48-62
- Büszke ránk Magyarország: sikeres volt az EKF-program. *Pécsi Hírek*, 2011. február 4. 6-7

- Clauw, Thomas, Capoen, Bart (2010): *Volunteer research ECOC Centre Pécs*. Terepdolgozat, Pécs
- Csermely Péter (2005): *A rejtett hálózatok ereje*. Vince Kiadó, Budapest
- Czike Klára (2001): Önkéntesség számokban. *Esély* /6 18-46
- Czike Klára, Bartal Anna Mária (2004): *Nonprofit szervezetek és önkéntesek. Új szervezeti típusok és az önkéntes tevékenységet végzők motivációi*. Zárótanulmány. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba
- Czike Klára, Bartal Anna Mária (2005): *Önkéntesek és nonprofit szervezetek*. Civitalis Egyesület, Budapest
- Czike Klára, F. Tóth András (2006): *A magyarországi önkéntesség fejlesztési stratégiája (2007- 2017)*. <http://www.onkentes.hu/doksik/20070406140519.pdf>
Letöltés ideje: 2010. július 10.
- Czike Klára, Kuti Éva (2006): *Önkéntesség, jótékonyág, társadalmi integráció*. Nonprofit Kutatócsoport és Önkéntes Központ Alapítvány, Budapest
- Dávid Judit (szerk.) (2010): *Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa*. Hungarofest Nemzeti Rendezvényszervező Nonprofit Kft.
- Fülöp Gyula (2008): *Stratégiai menedzsment. Elmélet és gyakorlat*. Perfekt Kiadó, Budapest
- Galambos Rita (2003): Az önkéntesség az oktatásban, az önkéntes munkából való tanulás. In: F. Tóth András (szerk.): *Önkéntesség Magyarországon Konferenciakötet*. Önkéntes Központ Alapítvány, Budapest 56-65
- Gosztonyi Géza (1997): *Közösségi szociális munka*. Budapesti Szociális Forrásközpont, Budapest
- Gosztonyi Géza, Pik Katalin (1998): *A szociális munka szótára*. Grafit Kiadó
- Granvetter, Mark (1991): A gyenge kötések ereje. A hálózatelmélet felülvizsgálata. In: Angelusz Róbert, Tardos Róbert (szerk.): *Társadalmak rejtett hálózata*. Magyar Közvéleménykutató Intézet, Budapest 371-400
- Hankiss Elemér (1983): *Társadalmi csapdák. Diagnózisok*. Magvető Kiadó, Budapest
- Harkai Nóra (2006): *Közösség és Közösségi munka*. Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest
- Hegyi Anita, Horváth Ákos, Molnár Krisztina (2006): *Önként a gyakorlatban*. Közösség Ifjúsági Alapítvány

- Héra Gábor, Ligeti György (2005): *Módszertan*. Osiris Kiadó, Budapest
- Jack Rothman (1993): A közösségszervezés gyakorlatának három modellje. In: Varga A. Tamás (szerk.): *Közösségi munka*. Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest
- Knyihár Éva (2008): *Önkéntesség: hatékonyság és alkalmazkodás*. Szakdolgozat, Pécs
- Knyihár Éva (2010): Európa Kulturális Fővárosának szociális projektjei: közösségfejlesztő kezdeményezések 2010-ben. *Szociális Szemle* III/1 105-107
- Knyihár Éva (2011): A 2010-ig kettőezer tízen Önkéntes Program éves beszámolója.
- Kuti Éva (2004): *Vállalati adományozók, nonprofit szervezeteknek nyújtott vállalati támogatások*. Nonprofit kutatócsoport egyesület, Budapest
- Kuti, Éva, Czike, Klára (2005): *Citizens' donations and voluntary activities. Flash report on the findings of the 2004 survey*. Non-profit research group association, Budapest
- LIVE 90 Konferencia, Egyetemes nyilatkozat az önkéntességről. Párizs, 1990. Szeptember 14. *Parola*, 1990/3
- Molnár Margit (2003): *Szociálpolitikai és szociális jogi alapismeretek*. Sümegi Nyomda Kft., Pécs
- Ochman, Malgorzata, Jordan, Pawel (1997): *Volunteers: A Valuable Resource*. Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, Baltimore
- Péterfi Ferenc (2003): Az önkéntességről. In: F. Tóth András (szerk.): *Önkéntesség Magyarországon Konferenciakötet*. Önkéntes Központ Alapítvány, Budapest 7-17
- Pilkhoffer Mónika (2010): *A pécsi Európa Kulturális Főváros története. Célok és megvalósulás*. Kézirat. http://ekf.afal.hu/emlekezteto/elemzesek_konyvek Letöltés ideje: 2011. január 12.
- P. Müller Péter (2008): Erózió: Tétek és tétlenkedések Pécs EKF projektjében. *ECHO* június, 2.
- Szabados Melinda (2009): *Végezz önkéntes munkát – lásd másképp a világot*. <http://www.mosolypontok.hu/cikkek/belfold/vegezz+onkentes+munkat+-+lasd+maskeppen+a+vilagot/?filter=p> Letöltés ideje: 2010. július 10.
- Szigeti Ferenc Albert (2003): *Az önkéntesség szerepe a fejlett piacgazdaságban*. Szakdolgozat, Budapest
- Szigeti Ferenc Albert (2004): Az önkéntesség szerepe a fejlett piacgazdaságban. *Civil Szemle* I./1. 157-161

- Takáts József, Cseri László (2006): EKF: a főtanácsadó lemondásának okai. *Dunántúli Napló*, június 27.
- Takáts József (2010): *A határtalan város. Európa Kulturális Fővárosa – Pécs, 2010.* Európa Centrum Kht. (Pécs 2010 Pályázati Központ), Pécs
- T. Puskás Ildikó (2006): *Örülök, hogy segíthettem...* Kossuth Kiadó
- Varga A. Tamás, Vercseg Ilona (1998): *Közösségfejlesztés.* Magyar Művelődési Intézet, Budapest
- Veszprémi Anton (2010): *Önkéntesség a munkaerőpiacon.* <http://szochalo.hu/cikkek/4217> Letöltés ideje: 2011. március. 03.
- Vercseg Ilona (1991): Önkéntesek a világban és nálunk. In: Vercseg Ilona (szerk.): *Közösségfejlesztés. Kultúra és közösségfejlesztés.* Arany János Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest /4. 21-28
- Vercseg Ilona (2000): Közösségfejlesztés és közösségi alapú gazdaságfejlesztés Magyarországon. In: Varga A. Tamás (szerk.): *Szomszédsági gazdaságfejlesztés.* Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest 38-41
- Vercseg Ilona (2004): *Közösségfejlesztő leckék kezdőknek és haladóknak.* Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest
- Vercseg Ilona (2007): *Az angol és holland közösségi munka, közösségfejlesztés fejlődésének áttekintése.* Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest
- Zastrow, Charles (1997): A szociális munka közösségi gyakorlata. In: Gosztonyi Géza: *Közösségi szociális munka. A szociális munka elmélete és gyakorlata 3. kötet* 39–77

Melléklet

1. számú melléklet

Kérdéscsoportok: „2010-ig kettőezer tízen” Önkéntes Program koordinátora

Mi volt a Pécs2010 Önkéntes Program előzménye?

Mi volt az önkéntes program célja?

A kitűzött célokat sikerült elérni?

Mely szervezetek kérték a legtöbb segítő?

Folytatódik-e valamilyen formában a program 2010 után?

Mik voltak a program erősségei?

Mik voltak a gyengeségek?

2. számú melléklet

Kérdéscsoportok: „2010-ig kettőezer tízen” Önkéntes Program önkéntesei

Hol értesült az önkéntes programról?

Miért döntött úgy, hogy részt vesz benne?

Milyen rendszerességgel vállalt önkéntes feladatokat?

Milyen jellegű munkák voltak ezek?

Mi volt a legkedvesebb élménye?

A jövőben folytatja-e a munkát?

Miért?

3. számú melléklet

Kérdéscsoportok: Fogadó szervezetek

Dolgoztak-e már korábban együtt önkéntesekkel?

Meg volt elégedve az önkéntesek munkájával?

A jövőben igényt tartana önkéntes segítőkre?

Miben látja az önkéntes program erősségét?

Miben látja annak gyengeségét?

Miben lát lehetőséget?

Miben látja a veszélyét?

4. számú melléklet

A Kálvária Domb tisztítása

Walcz Ilona fotója

5. számú melléklet

Zöld Alma Napok

Walcz Ilona fotója

